

Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*

Examining Preservice Teachers' Creativity Perceptions in Terms Of Different Variables

Ebru BAKAÇ**

Raşit ÖZEN***

Öz

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 öğretim yılı bahar döneminde Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören birinci sınıf öğretmen adayları (n=429) oluşturmuştur. Araştırmada öğretmen adaylarının yaratıcılık algılarını belirlemek amacıyla Whetton ve Cameron (2002) tarafından geliştirilen ve Aksoy (2004) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Ne Kadar Yaratıcısınız Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler SPSS 22 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, Bağımsız Gruplar t-testi ve Tek Boyutlu ANOVA kullanılmıştır. Araştırma sonunda, öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin ortanın biraz üzerinde bir seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği, bölüm ve üniversiteye giriş puan türüne göre ise anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Yaratıcılık algısı, öğretmen eğitimi, öğretmen eğitiminde yaratıcılık

Abstract

The aim of this descriptive research study is to determine whether preservice teachers' perceptions of creativity differ based on certain variables. A survey design was used in this study. The study participants (n=429) were first year preservice teachers studying at the Faculty of Education at Abant İzzet Baysal University in the 2013-2014 academic year. The "How Creative Are You?" scale developed by Whetton ve Cameron (2002) and adapted into Turkish by Aksoy (2004) was used to measure preservice teachers' creativity perceptions. Descriptive statistics, Independent Sample t-test, and One-Way ANOVA were used to analyze the data. At the end of the study, preservice teachers' perceptions about creativity was found to be slightly higher than the moderate level. While a significant difference was not found between preservice teachers' perceptions about creativity based on gender, there was a significant difference based on the department they were studying at and their university entry score type.

Key words: Creativity perception, teacher training, creativity in teacher training

Gönderilme Tarihi 26.11.2015

Kabul Tarihi 12.08.2016

* Yrd. Doç .Dr., Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı, Sinop, ebrubakac@sinop.edu.tr

** Prof. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı, Bolu, ozen_r@ibu.edu.tr

Giriş

Yaratıcılık, günümüz dünyasının karşı karşıya kaldığı problemleri çözmede 1960'lı yıllardan sonra oldukça önem kazanan bir kavram haline gelmiştir (Fisher ve Williams, 2004). Tanımı ve ölçülmesi konusunda akademik çevrelerde bir hayli tartışmaya konu olan bu kavram, bugün için pek çok büyük kuruluşun personel seçiminde listenin başlarına ve milli eğitim hedeflerinin ön sıralarına yerleşmiş bir kavram haline gelmiştir (Aslan, 2001). Bu nedenle özellikle öğretmenlerin yaratıcı düşünmeye yönelik etkinlikleri öğrenme sürecinde uygulamaları büyük önem arz etmektedir. Torrance (1995: 23) yaratıcılığı "problemlerin veya algıdaki boşlukların hissedilmesi, düşünce veya hipotezlerin oluşturulması, hipotezlerin sınanması, geliştirilmesi ve verilerin iletilmesi" şeklinde tanımlamaktadır. Güler (2001: 165) ise "bireyin öğrenme yaşantısı sonucunda öğrendiklerini birbiriyle ilişkilendirerek karşılaştığı bir sorunu çözebilmesi, bu ilişkileri kullanarak ortaya yeni ve özgün bir düşünce ya da ürün koyabilmesi" şeklinde tanımlamaktadır. Runco (2004) okullarda verilen eğitimin genellikle yakınsak düşünceyi geliştirmeye yönelik olduğunu, bu durumun öğrencilerin farklı seçenekler hakkında düşünmesini engellendiğini ve yaratıcılığı kısıtladığını belirtmektedir. Torrance (1995) öğretme-öğrenme sürecindeki öğrenci ve yaratıcı öğretmen ilişkisinin uyaran ve tepki şeklinde otonom bir halde değil, birlikte deneyimlenen yaşayan bir ilişki olması gerektiğini vurgulamaktadır. Öğretmenlik mesleği bireyin entelektüel, duygusal, sosyal ve fiziksel olarak gelişimini hedefleyen uygulamaya dönük bir meslektir. Bireylerdeki bu gelişimi sağlamada yaratıcılığı kullanan öğretmen tüm düşüncelerinde ve öğrencilerle olan ilişkilerinde duyarlı ve esnek olup sadece yeni ve farklı şeyler denemekte gönüllü olmayıp aynı zamanda farkındalık yaratmada gelişim arayışı içinde olan bir kişi olmalıdır (Aslan ve Arslan Cansever, 2009). Yaratıcı bireyler yetiştirecek olan öğretmenin öncelikle kendisinin de yaratıcı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Kendisinde bu özellik bulunmayan bir öğretmen uygun bir ortam sağlayamayacağından öğrencilerde var olan yaratıcılığı da ortadan kaldırmaktadır (San ve Güler, 2004). Jeffrey ve Craft (2004)'a göre bu süreçte öğretmenlerin öğrencileri yaratıcı bir kişiliğe sahip oldukları konusunda cesaretlendirmeleri gerekmektedir. Öğrencilerde bulunan yaratıcı yönleri fark etmeleri; öğrencilerin cesaret, farkındalık, yaratıcı düşünme süreci gibi genel yetenek ve duyarlılıklar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları konusunda destek olmaları önemlidir. Ayrıca eğitimin tüm aşamalarında öğrencilerin düşünebilmeleri ve bu düşüncelerini söylemeleri için fırsatlar sağlanması, öğrencilerin düşüncelerinden dolayı eleştirilmemesi ve yargılanmaması yaratıcı düşüncenin ortaya çıkması ve geliştirilmesi açısından oldukça büyük önem taşımaktadır (İşleyen ve Küçük, 2013). Öğretmenin yaratıcılığın gelişmesini sağlayacak bir sınıf ortamı oluşturma konusunda, öğrenciler arasındaki farklılığa karşı hoşgörü ve saygılı olmaya özen göstermesi gerekmektedir. Bu süreçte atılabilecek en kolay adım, demokratik bir sınıf ortamı yaratmaktan geçmektedir (Yıldırım, 1998). Bu durumda öğretmenlerin öğrencilerde var olan bu beceriyi geliştirebilmeleri için öğrenme-öğretme ortamında dramatizasyon, demonstrasyon, yaratıcı drama, rol yapma gibi teknikler kullanmaları önemli görülmektedir (Demirel, 2007). Bu sebeple hizmet öncesi öğretmen eğitiminde öğretmen adaylarına yaratıcılık becerilerini kazandırmaya yönelik uygulamalı eğitimlerin verilmesi, üzerinde durulması gereken önemli konulardan biridir (Birişçi ve Karal, 2011). Koray (2004)'a göre öğretmen yetiştiren kurumların, yaratıcı düşünme becerisini çeşitli dersler bünyesinde vermesi, bu derslerde öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerini etkin bir şekilde kullanmaları uygun bir davranış olacaktır. Yaratıcı düşünme ile ilgili bir eğitim, hizmet içi dönemde görevde olan öğretmenlere de uygulanırsa öğretmenler çağın gerektirdiği bu becerileri öğrencilerine daha kolay aktarma imkanı bulacaklardır.

İlgili alanyazın incelendiğinde (Alencar ve Oliveira, 2016; Aslan ve Arslan Cansever, 2009; Cropley, 2005; Fryes ve Collings, 1991; İnel ve Ekici, 2014; İşler ve Bilgin, 2002; Kesicioğlu ve Deniz, 2014; Yanpar, 2009) öğretmen adayları ve öğretmenlerin yaratıcılık becerisinin önemini fark ettikleri, ancak öğrenme-öğretme sürecinde bu becerinin geliştirilmesi konusunda bazı sorunlar yaşandığı belirlenmiştir. Örneğin; Aslan ve Arslan Cansever (2009) tarafından yapılan bir araştırmada öğretmenler eğitimde yaratıcılığın önemli olduğunu ve derslerinde yaratıcılığı kullanmaya çaba

sarf ettiklerini belirtmişlerdir. Ancak, gerek velilerden gerekse okul yönetimlerinden ve sistemden kaynaklanan önemli engellerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun, çocuğun kolektif değerlerle yetiştirildiği Türk toplumunun kültürel özelliklerinden kaynaklandığı vurgulanmıştır. Benzer şekilde İşler ve Bilgin (2002) tarafından yapılan bir araştırmada da öğretmen adayları yaratıcılığın geliştirilebileceğini, bu konuda öğretmenin önemli bir role sahip olduğunu belirtmişlerdir. Yine İnel ve Ekici (2014) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmen adayları yaratıcı düşünmenin gelişimi için öğrenme ortamında farklı öğretim yöntemlerine yer verilmesi ve yaratıcı düşünme etkinlikleri sonucunda üretilen ürünlerin değerlendirilmesi gerektiğini düşündükleri ortaya konmuştur. Son olarak Fryes ve Collings (1991) yaptıkları bir çalışmada öğretmenlerin yaratıcılık hakkındaki düşüncelerini ortaya çıkarmaya çalışmışlar, araştırma sonucunda öğretmenlerin çoğu yaratıcılığı hayal gücü orijinallik ve kendini ifade etme ile ilişkilendirmiş, çok azı ise bu beceriyi öğrencilerinde geliştirebilecekleri bir özellik olarak belirtmişlerdir. Alencar ve Oliveira (2016) tarafından öğretim üyeleri ile yapılan bir araştırmada da öğretim üyelerinin yaratıcılığın bilgi üretme, yenileşme, toplumun beklentilerine cevap verme ve öğrencileri motive etmede yaratıcı stratejileri kullanma gerekliliği gibi nedenlerden dolayı yükseköğretimde de önemli bir yere koydukları sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak ise Cropley (2005) tarafından yapılan bir araştırmada yaratıcı öğretim uygulamalarının öğrencilerin motivasyonlarını olumlu bir yönde etkilediği belirtilmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının sahip olması gereken önemli becerilerden biri olan yaratıcılık becerisinin öğretmenlik eğitimi sürecinde geliştirilmesi önemli görülmektedir. Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeyleri nedir?
- 2) Öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 3) Öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeyleri bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 4) Öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeyleri üniversiteye giriş puan türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modellerinde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için bir grup örneklem üzerinde yapılan düzenlemeleri içermektedir (Karasar, 2005). Bu araştırmada öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 öğretim yılı bahar döneminde Türkiye'nin Batı Karedeniz Bölgesi'nde yer alan bir Eğitim Fakültesinde öğrenim gören birinci sınıf öğretmen adayları (n=429) oluşturmuştur. Bu öğretmen adaylarının % 72.7'si (n=312) bayan, % 27.3'ü (n=117) ise erkek öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Çalışmaya dahil edilen öğretmen adayları bölüme göre incelendiğinde ise Sosyal Bilgiler öğretmen adayları bütün öğretmen adaylarının %13.5'ini (n=58), Sınıf Öğretmenliği %13.3'ünü (n=57), İngilizce Öğretmenliği %4.9'unu (n=21), Resim Öğretmenliği %7'sini (n=30), Fen Bilgisi Öğretmenliği %12.1'ini (n=52), Özel Eğitim Öğretmenliği %5.6'sını (n=24), Türkçe Öğretmenliği %10'unu (n=43), Matematik Öğretmenliği %6.1'ini (n=26), BÖTE Öğretmenliği %9.6'sını (n=41), Müzik Öğretmenliği %6.8'ini (n=29) ve Okulöncesi Öğretmenliği de %11.2'sini (n=48) oluşturmuştur (bkz Tablo 1).

Tablo 1

Çalışmaya Dahil Edilen Öğretmen Adayı Sayıları

		F	%
Bölüm	Sosyal Bilgiler Öğrt.	58	13.5
	Sınıf Öğrt.	57	13.3
	İngilizce Öğrt.	21	4.9
	Resim Öğrt.	30	7.0
	Fen Bilgisi Öğrt.	52	12.1
	Özel Eğitim Öğrt.	24	5.6
	Türkçe Öğrt.	43	10.0
	Matematik Öğrt.	26	6.1
	BÖTE Öğrt.	41	9.6
	Müzik Öğrt.	29	6.8
	Okulöncesi Öğrt.	48	11.2
Cinsiyet	Bayan	312	72.7
	Erkek	117	27.3
Puan Türü	TS	101	23.5
	TM	57	13.3
	DİL	21	4.9
	ÖZEL YETENEK	59	13.8
	MF	78	18.2
	YGS	113	26.3

Ölçme Araçları

Araştırmada öğretmen adaylarının yaratıcılık algılarını belirlemek amacıyla Whetton ve Cameron (2002) tarafından geliştirilen ve Aksoy (2004) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Ne Kadar Yaratıcısınız?" ölçeği kullanılmıştır. Ölçek tek boyutlu olup toplam varyansın yaklaşık % 45'ini açıklamaktadır. Ölçekte yer alan her bir maddenin puanlaması farklı şekilde yapılmaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin sahip olduğu en düşük puan (-2), en yüksek puan 30'dur. Likert dereceleme ölçeğindeki toplam 39 maddelik ölçeğin güvenirlik katsayısı Cronbach Alpha 0.94 olarak bulunmuştur. Araştırmacılar tarafından yapılan güvenirlik çalışması sonucu ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.84 olarak hesaplanmıştır. "Ne Kadar Yaratıcısınız Ölçeği'nin" puan aralığı 0-116 arasında değişmektedir. Ölçeğin puanlanması aşamasında ise 10 puan ve altında bir puan alan bireyler yaratıcılığı olmayanlar, 10-19 puan arasında bulunan bireyler ortanın altında yaratıcı, 20-39 puan arasında bulunan bireyler orta, 40-64 puan arasında bulunan bireyler ortanın üzerinde yaratıcı, 65-94 puan arasında bulunan bireyler oldukça yaratıcı ve 95-116 puan arasında bulunan bireyler de olağanüstü yaratıcı şeklinde gruplandırılmaktadır.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 22 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının yaratıcılık algılarını belirlemek amacıyla betimsel istatistikler, cinsiyet değişkenine göre yaratıcılık algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklem t-testi, bölüm ve üniversiteye giriş puan türü değişkenlerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ise ANOVA kullanılmıştır.

Bulgular

Öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan betimsel istatistikler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Algılarını Gösteren Betimsel İstatistikler

Bölüm	N	$\bar{X}$	SS
Sosyal Bilgiler Öğrt.	58	44.31	16.05
Sınıf Öğrt.	57	41.98	12.98
İngilizce Öğrt.	21	51.71	18.13
Resim Öğrt.	30	41.93	14.12
Fen Bilgisi Öğrt.	52	41.75	14.39
Özel Eğitim Öğrt.	24	43.04	15.08
Türkçe Öğrt.	43	44.69	17.73
Matematik Öğrt.	26	43.23	14.55
BÖTE Öğrt.	41	37.63	11.97
Müzik Öğrt.	29	35.72	12.77
Okulöncesi Öğrt.	48	42.50	13.40
Toplam Öğrt. Adayı Sayısı	429	42.36	14.82

Tablo 2 incelendiğinde 1. sınıf öğretmen adaylarının “Ne Kadar Yaratıcısınız Ölçeği’nden” elde ettikleri puanlara ait aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X} = 42.36$) olduğu görülmektedir. Bu bulgudan hareketle “Ne Kadar Yaratıcısınız Ölçeği’nin” puan aralığı dikkate alındığında (0-116) öğretmen adaylarının verdikleri cevapların aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X} = 42.36$) olmasından dolayı ortanın üzerinde (40-64 puan) bir yaratıcılık algı düzeyine sahip oldukları bulunmuştur. Bölümler bazında değerlendirme yapıldığında ise en yüksek yaratıcılık algı düzeyine sahip olan bölümün İngilizce Öğretmenliği ($\bar{X} = 51.71$) olduğu, en düşük yaratıcılık algı düzeyine sahip olan bölümün ise Müzik Öğretmenliği ($\bar{X} = 35.72$) olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının yaratıcılık algılarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Algılarının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Bayan	312	42.77	14.62	427	0.907	0.365
Erkek	117	41.31	15.36			

*p<0.05

Tablo 3 incelendiğinde 1. sınıf öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($t(427)=0.907$; $p=0.365$) görülmektedir. Erkek

öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X} = 41.31$) ile bayan öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin aritmetik ortalama değerinin ($\bar{X} = 42.77$) birbirlerine çok yakın değerler aldıkları görülmektedir.

Öğretmen adaylarının yaratıcılık algılarının bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 4'te, farkın kaynağını belirlemek üzere yapılan LSD sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 4

Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Algı Düzeylerinin Bölüme Göre Karşılaştırılması

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	4550.561	10	455.056	2.124	0.022
Gruplariçi	89547.247	418	214.228		
Toplam	94097.809	428			

p<0.05

Tablo 4 incelendiğinde 1. sınıf öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeyleri arasında bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [F(10, 418)=2.124 p<0.05]. Başka bir deyişle öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeyleri öğrenim görülen bölüme bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir.

Tablo 5

Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Algı Düzeylerinin Bölüme Göre LSD Testi Bulguları

(I) BOLUM	(J) BOLUM	Ortalamalar Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Sosyal Bil. Öğrt.	BÖTE Öğrt.	6.67620*	2.98641	0.026
	Müzik Öğrt.	8.58621*	3.32878	0.010
İngilizce Öğrt.	Sosyal Bil. Öğrt.	7.40394*	3.72759	0.048
	Sınıf Öğrt.	9.73183*	3.73627	0.010
	Resim Öğrt.	9.78095*	4.16440	0.019
	Fen Bil. Öğrt.	9.96429*	3.78432	0.009
	Özel Eğt. Öğrt.	8.67262*	4.37350	0.048
	Matematik Öğrt.	8.48352*	4.29428	0.049
	BÖTE Öğrt.	14.08014*	3.92765	0.000
	Müzik Öğrt.	15.99015*	4.19386	0.000
	Okulöncesi Öğrt.	9.21429*	3.82941	0.017
Türkçe Öğrt.	BÖTE Öğrt.	7.06353*	3.19486	0.028
	Müzik Öğrt.	8.97354*	3.51699	0.011
	Okulöncesi Öğrt.	6.77586*	3.44242	0.050

*p<0.05

Tablo 5 incelendiğinde İngilizce Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının Türkçe Öğretmenliği hariç diğer bütün bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarından daha yüksek yaratıcılık algı düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca Sosyal Bilgiler ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin BÖTE ve Müzik Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek yaratıcılık algı düzeyine sahip olduğu da bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının yaratıcılık algılarının üniversite sınavına giriş puan türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 6'da, farkın kaynağını belirlemek üzere yapılan LSD sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 6

Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Algı Düzeylerinin Puan Türüne Göre Karşılaştırılması

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	3270.369	5	654.074	3.046	0.010
Gruplariçi	90827.440	423	214.722		
Toplam	94097.809	428			

*p<0.05

Tablo 6 incelendiğinde 1. sınıf öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeyleri arasında puan türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [F(5, 423) = 2.124 p<0.05]. Başka bir deyişle öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeyleri mezun olunan puan türüne bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir.

Tablo 7

Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Algı Düzeylerinin Puan Türüne Göre LSD Testi Bulguları

(I) BOLUM	(J) BOLUM	Ortalamalar Farkı (I-J)	Standart Hata	p
TS	ÖZEL YETENEK	5.59389*	2.40111	0.020
DİL	TS	7.23904*	3.51437	0.040
	TM	9.73183*	3.74058	0.010
	ÖZEL YETENEK	12.83293*	3.72347	0.001
	MF	9.47070*	3.60246	0.009
	YGS	10.86473*	3.48211	0.002

*p<0.05

Tablo 7 incelendiğinde yabancı dil puan türü ($\bar{X}$ = 51.71) ile üniversiteye yerleşen öğretmen adaylarının TS puan türü ($\bar{X}$ = 44.47), TM puan türü ($\bar{X}$ = 41.98), ÖZEL YETENEK puan türü ($\bar{X}$ = 38.88), MF puan türü ($\bar{X}$ = 42.24) ve YGS puan türü ($\bar{X}$ = 40.84) ile yerleşenlere göre daha yüksek bir yaratıcılık algı düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca TS puan türüne ($\bar{X}$ = 44.47) göre üniversiteye yerleşen öğretmen adaylarının da ÖZEL YETENEK puan türü ($\bar{X}$ = 38.88) ile yerleşen öğretmen adaylarına göre daha yüksek bir yaratıcılık algı düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda yapılan analizler sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmada öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin ortanın biraz üzerinde bir seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin ortanın biraz üzerinde bir seviyede olduğu bulgusunun (Alencar, 2006; Altıntaş, Kerpiç ve Özdemir, 2012; Ekinci ve Kaya, 2016; Ulukök, Sarı, Özbek ve Çelik, 2012; Yanpar, 2009) tarafından yapılan çalışmalarda da ortaya konduğu görülmektedir. Alencar (2006) tarafından Brezilya’da yaşayan üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada öğrencilerin kendilerini ve sınıf arkadaşlarını ders aldıkları öğretim üyelerinden daha yaratıcı düzeyde algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ekinci ve Kaya (2016) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının yaratıcılık-estetik alanlarına ilişkin algılarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Altıntaş, Kerpiç ve Özdemir (2012) tarafından Aksoy (2004)’un geliştirdiği ölçek kullanılarak yapılan araştırmada ortaokul öğrencilerinin matematik dersindeki yaratıcılık algı düzeyleri araştırılmış ve araştırma sonunda Purdue modeli kullanılarak yapılan öğretimin öğrencilerin son-test yaratıcılık algı düzeylerinde araştırma bulgusunu destekler nitelikte bir aritmetik ortalamaya ulaşıldığı saptanmıştır. Yine Ulukök, Sarı, Özbek ve Çelik (2012) tarafından “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeği kullanılarak yapılan bir çalışmada fen ve teknoloji öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerine ait aritmetik ortalama düzeyi bu araştırma bulgularına benzer bir şekilde bulunmuştur. Son olarak Yanpar (2009) tarafından yapılan bir çalışmada da öğretmen adaylarının öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme dersinde grupla yaratıcılık temelli materyal geliştirmelerinin yaratıcılık algı düzeyleri üzerinde bu araştırma bulgularına benzer bir sonuç meydana getirdiği görülmüştür. Bu bağlamda bu araştırmanın bulguları ile literatürde yapılan bazı araştırma bulgularının benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Diğer taratan Aydoğdu ve Yüksel (2013) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmen adayları bu çalışmanın aksine orta düzeyde bir yaratıcılık algısına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yine Erol ve Taş (2012) meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaratıcılık algı düzeylerini incelemiş, araştırma sonunda öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kendilerini düşük ve ortalamanın altında bir yaratıcılık düzeyinde algıladıkları görülmüştür. Benzer şekilde Topoğlu (2015) da Eğitim Fakültesi’ndeki öğrencilerin yaratıcılık seviyelerinin ortalamanın altında olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak öğretmen adaylarının yaratıcılık puanlarının farklı seviyelerde bulunduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi yetiştikleri aile ortamı ve eğitim ortamındaki farklılıklar olarak gösterilebilir. Justyna (2016)’ya göre yaratıcılık dinamik ve kavramsal öğrenme ve öğretme sürecinde sosyal olarak inşa edilen bir olgu olarak görülmektedir. Bu nedenle yaratıcı öğretmenler yetiştirebilmek için yükseköğretim program tasarımlarında yapılandırmacı yaklaşımlara yer verilmesi önerilmektedir.

Araştırmada öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Yaratıcılık ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, kullanılan ölçme araçlarına, çalışmanın örnekleme ve araştırma desenine göre farklı sonuçlar ortaya koymaktadır (Sungur, 1997). Araştırmadan elde edilen bulguya benzer sonuçlara (Bakır ve Öztekin, 2014; İşleyen ve Küçük, 2013; Kaufman, 2006; Tuna ve Temizkalp, 2013) tarafından yapılan çalışmalarda da rastlanırken; literatürde yaratıcılığın cinsiyete göre farklılaştığına ilişkin bulgular da (Bhati, 2016; Ksai, 2013; Stoltzfus, Nibbelink, Vredenburg ve Thyrum, 2011) mevcuttur. Kaufman (2006) farklı alanlardan 3553 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada bayan öğrencilerin kendilerini sosyal ve görsel alanda daha yaratıcı olarak algıladıklarını belirtirken; erkek öğrencilerin ise kendilerini fen bilimleri ve spor alanlarında daha yüksek düzeyde yaratıcı olarak algıladıklarını ortaya koymuştur. Bakır ve Öztekin (2014) tarafından fen ve teknoloji öğretmen adayları üzerinde “Torrance Yaratıcılık Ölçeği” kullanılarak yapılan çalışmada da öğretmen adaylarının yaratıcılık puanlarında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Yine İşleyen ve Küçük (2013) tarafından yapılan araştırmada ise sınıf öğretmeni adaylarının Torrance Yaratıcı Düşünce Testi’nin şekilsel kısmında

şekilsel formun alt boyutları olan orijinallik, başlıkların soyutluğu ve erken kapamaya direnç puanları arasında cinsiyetleri bakımından anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Tuna ve Temizkalp (2013) Torrance Yaratıcılık Ölçeği'nin ayrıntıya girme alt boyutu dışında kız ve erkek öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin aynı olduğunu belirtmektedirler. Diğer taraftan Stoltzfus, Nibbelink, Vredenburg ve Thyrum (2011) tarafından "Torrance Yaratıcılık Ölçeği" kullanılarak yapılan çalışmada erkek üniversite öğrencilerinin bayanlara göre daha yaratıcı olduğu belirlenmiştir. Yine Ksai (2013) lisans ve doktora öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin bayan öğrencilere göre daha yaratıcı olduğunu belirlemiştir. Ek olarak Bhati (2016) de ortaokul öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada erkek öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık saptamıştır. Literatür bulgularını destekler nitelikte Baer ve Kaufman (2008) da yaptıkları ayrıntılı literatür taramasında cinsiyetin yaratıcılık üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını belirtirken bazı alt boyutlarda cinsiyet farklılıkları görülebildiğini vurgulamaktadırlar.

Araştırmada öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin öğrenim gördükleri bölümlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bu bulgunun (İşleyen ve Küçük, 2013; Topoğlu, 2015; Tuna ve Temizkalp, 2013) tarafından yapılan çalışmalar ile benzer sonuçlara sahip olduğunu söylemek mümkündür. İşleyen ve Küçük (2013) çalışmasında Torrance Yaratıcı Düşünce Testi'nin şekilsel kısmında şekilsel formun alt boyutları olan akıcılık ve zenginlik (detaylandırma) puanlarının sınıf öğretmeni adayları lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Topoğlu (2015) da yaptığı çalışmada resim öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerini diğer bölüm öğrencilerine göre en yüksek düzeyde bulurken, sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerinin diğer bölüm öğrencilerinininkine göre en düşük seviyede olduğu saptanmıştır. Resim bölümü öğrencilerinin yaratıcılıklarının yüksek olması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilip bu öğrencilerin sanatla, doğası gereği yeni bir şeyler üreterek, kavramları ya da nesneleri soyut ya da somut şekilde ifade edebilmek için arayış içerisinde olma durumları ile ilişkilendirilmiştir. Tuna ve Temizkalp (2013) çalışma bulgularını destekler nitelikte Torrance Yaratıcı Düşünce Testi'nin şekilsel kısmında şekilsel formun akıcılık ve esneklik boyutlarında Fen Bilgisi Öğretmenliği öğrencilerinin daha yaratıcı, İlköğretim Matematik Öğretmenliği öğrencilerinin orijinallik boyutunda, Okulöncesi Öğretmenliği öğrencilerinin de ayrıntıya girme boyutunda daha yaratıcı olduklarını gözlemlemiştir.

Araştırmada öğretmen adaylarının yaratıcılık algı düzeylerinin üniversiteye giriş puan türüne göre de anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile sözel puan türü ile yerleşen öğrencilerin özel yetenek ile yerleşenlere göre, dil puanı ile yerleşenlerin de diğer puan türleri ile yerleşenlere göre kendilerini daha yaratıcı bir şekilde algıladıkları saptanmıştır. Tuna ve Temizkalp (2013) yaptığı çalışmada sonucunda sayısal puan türü ile yerleşen öğrencilerin akıcılık, esneklik, orijinallik boyutunda diğer puan türü ile yerleşen öğrencilere göre daha yaratıcı olduklarını, ayrıntıya girme boyutunda ise eşit ağırlık puan türü ile yerleşen öğrencilerin daha yaratıcı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda bölüm ve puan türü değişkenleri incelendiğinde öğrencilerin aldıkları eğitim farklılıkları dikkate alındığında yaratıcılık algılarında meydana gelen bu farklılıkların doğal olduğunu söylemek mümkündür.

Bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunulmuştur: Bu çalışmada sadece birinci sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının yaratıcılık algıları incelenmiştir. Bu nedenle öğretmen adaylarının yaratıcılık algılarında ileriki yıllarda meydana gelecek değişimi belirlemek amacıyla boyutsal çalışmalar yapılması uygun olacaktır. Ayrıca bölüm değişkenine göre öğretmen adaylarının yaratıcılık algılarında meydana gelen farklılıkların sebeplerinin nitel çalışmalar yapılarak da ortaya çıkarılabileceği düşünülmektedir. Son olarak öğretmen adaylarının yaratıcılık algılarını etkileyen diğer faktörler de dikkate alınarak yaratıcılık algısına ilişkin model oluşturma çalışmaları yapılabilir.

Kaynakça

- Aksoy, B. (2004). *Coğrafya öğretiminde probleme dayalı öğrenme yaklaşımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Alencar, E. M. L. S. (2006). Creativity and barriers to its expression in online education courses. *Gifted Education International January*, 21(1), 54-62.
- Alencar, E. M. L. S., & Oliveira, Z. M. F. (2016). Creativity in higher education according to graduate programs' professors, *Universal Journal of Educational Research*, 4(3), 555-560.
- Altıntaş, E., Kerpiç, A. ve Özdemir, A. Ş. (2012). The effect of teaching based on the purdue model on creative thinking skills of students. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 187-214.
- Aslan, E. (2001). Torrance yaratıcı düşünce testi'nin Türkçe versiyonu. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 19-40.
- Aslan, N. ve Arslan Cansever, B. (2009). Eğitimde yaratıcılığın kullanımına ilişkin öğretmen tutumları. *Tubav Bilim Dergisi*, 2(3), 333-340.
- Aydoğdu, N. ve Yüksel, İ. (2013). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının matematik tarihi inanç ve tutumları ile yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 186-194.
- Baer, J., & Kaufman, J. C. (2008). Gender differences in creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 42(2), 75-105.
- Bakır, S. ve Öztekin, E. (2014). Creative thinking levels of preservice science teachers in terms of different variables. *Journal of Baltic Science Education*, 13 (2), 231-242.
- Bhati, V. (2016). A comparative study of among boys and girls of class VII. *International Journal of Research*, 3(6), 1-16.
- Birişçi, S. ve Karal, H. (2011). Öğretmen adaylarının bilgisayar destekli ortamda materyal tasarlarken işbirlikli çalışmalarının yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (2), 203-219.
- Cropley, A. J. (2005). *Creativity in education and learning*. London: Routledge.
- Demirel, Ö. (2007). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. (10. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ekinci, N. ve Kaya, D. (2016). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının özel alan yeterlik algılarının incelenmesi: iletişim, yaratıcılık ve estetik. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 141-157.
- Erol, O. ve Taş, S. (2012). MYO öğrencilerinin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma sıklıkları ile yaratıcılık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 82-104.
- Fisher, R., & Williams, M. (2004). *Unlocking creativity: Teaching across the curriculum*. New York: David Fulton Publisher.

- Fryer, M., & Collings, J. A. (1991). Teacher's views about creativity. *British Journal of Educational Psychology*, 66, 207 – 219.
- Güleryüz, H. (2001). *Eğitim programlarının dili ve yaratıcı öğrenme*. Ankara: PagemA Yayıncılık.
- İnel Ekici, D. (2014). Öğretmen adaylarının fen öğretiminde yaratıcılığa ilişkin görüşleri ve yaratıcı düşünme etkinliklerinin uygulamaya yönelik öz-yeterlik algıları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 142-172.
- İşler, A. Ş. ve Bilgin, B. (2002). Eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği adaylarının yaratıcılık hakkındaki düşünceleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 133-152.
- İşleyen, T. ve Küçük, B. (2013). Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, (21), 199-208.
- Jeffrey, B. ve Craft, A. (2004). Teaching creatively and teaching for creativity: Distinctions and relationships. *Educational Studies*, 30 (1), 77–87.
- Justyna, E. (2016). *Creativity in higher education curriculum: A qualitative case study of pedagogical processes and practices*. Unpublished doctoral dissertation, Texas Tech University, Texas.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (14. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaufman, J. C. (2006). Self-reported differences in creativity by ethnicity and gender. *Applied Cognitive Psychology*, 20(1), 1065-1082.
- Kesicioğlu, O. S. ve Deniz, Ü. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (8), 651-659.
- Koray, Ö. (2004). Fen eğitiminde yaratıcı düşünmeye dayalı öğrenmenin öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 40, 580-599.
- Ksai, T. C. (2013). Examining gender differences in creativity. *International Social Sciences*, 13(1), 115-122.
- San, İ. ve Güleryüz, H. (2004). *Yaratıcı eğitim ve çoklu zeka uygulamaları*. Ankara: Alkım Yayınları
- Stolitzfus, G., Nibbelink, B., Vredenburg, D., & Thyrum, E. (2011). Gender, gender role and creativity. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 39(3), 425-432.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Runco, M. A. (2004). Creativity. *Annual Review of Psychology*, 55, 657–687.
- Topoğlu, O. (2015). Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: ADÜ örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 35- 371-383.
- Torrance, E. P. (1995). *Why fly?: A philosophy of creativity*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Tuna, S. ve Temizkalp, G. (2013). Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 58-65.

- Ulukök, Ş., Sarı, U., Özbek, G. ve Çelik, H. (2012). Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi (Kırıkkale Üniversitesi örneği). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), 195-205.
- Yanpar, T. (2009). Öğretmen adaylarının portfolyoları üzerinde grup olarak yaratıcılık temelli materyal geliştirmenin etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 34 (153), 83-98.
- Yıldırım, R. (1998). *Yaratıcılık ve yenilik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Extended Abstract

Examining Preservice Teachers' Creativity Perceptions in Terms of Different Variables

There have been ongoing changes that people have had to adapt to in the world. Because of these changes, since the 1960s, creativity has been increasingly emphasized as a way to solve problems in the world. (Fisher and Williams, 2004). Torrance (1995) described the creativity concept as "the sense of the problem or knowledge gap, the creation of ideas or hypothesis, testing and development of hypothesis and transmission of data" (p. 23). According to Runco (2004) the education provided by schools improves convergent thinking which prevents thinking about different options. Therefore, there are some rules that must be followed in order for the education provided in schools to enhance creativity. Torrance (1995) argued that rather than students' responding to a creative teacher where the teacher is the stimulus, a teacher and students should experience "creativity" together. Jeffrey and Craft (2004) indicated that teachers should encourage students to have creative personalities, realize the creative qualities of the students and help students to have more information about general skills and sensitivity such as courage, awareness and creative thinking. Demirel (2007) suggested the use of techniques such as dramatization, demonstration, creative drama and role playing for the development of creativity. In this context, the development of preservice teachers' creativity skills needs to be focused on during the teacher education process.

The aim of this study is to determine whether there is a difference in preservice teachers' perceptions of creativity based on different variables. In line with the aim of the study, the following questions were formulated:

- 1) What are the perceptions of preservice teachers about the level of their own creativity?
- 2) Do the perceptions of preservice teachers about their creativity differ based on gender?
- 3) Do the perceptions of preservice teachers about their creativity differ based on their field of study?
- 4) Do the perceptions of preservice teachers about their creativity differ based on their university entry score type?

Descriptive survey design was used in this study. In descriptive survey designs, one aim is to try to define events, subjects, and objects within their conditions.. Descriptive survey designs contain arrangements on a group of samples to reach an overall judgement about the population (Karasar, 2005). The participants in this study were first year preservice teachers (n=429) studying at the Faculty of Education at Abant İzzet Baysal University during the 2013-2014 academic year. 67% of these participants (n=312) were female and 33% of the participants (n=117) were male. The "How Creative Are You" scale developed by Whetton and Cameron (2002) and adapted by Aksoy (2004) into Turkish was used as the data collection instrument to identify the perceptions of preservice teachers about their creativity

Descriptive statistics were used in order to determine preservice teachers' perceptions of their creativity. In addition to descriptive statistics, Independent Sample t-test and ANOVA were used. Independent Sample t-test was used in order to determine whether there was a significant difference between preservice teachers' perceptions of their creativity based on gender. ANOVA was used to see if their perceptions varied based on their field of study and university entry score type.

Preservice teachers' perceptions of their creativity were slightly higher than the moderate level. This result was demonstrated in similar research studies (Altıntaş, Kerpiç and Özdemir, 2012; Ulukök, Sarı, Özbek and Çelik, 2012; Yanpar, 2009). Additionally, while a significant difference was not found between preservice teachers' perceptions about creativity based on gender, a significant difference was found between preservice teachers' perceptions of their creativity based on field of study and university entry score type. The findings of this study have similarities with some of the

findings of other research studies in the literature (İşleyen and Küçük, 2013; Tuna and Temizkalp, 2013; Ulukök, Sarı, Özbek and Çelik, 2012). Only first year preservice teachers' perceptions about their creativity were examined in this study. Therefore, longitudinal research can be carried out in order to determine the changes in preservice teachers' perceptions of their creativity during their teacher education programs at their faculties of education. Additionally, qualitative studies can be conducted to demonstrate the influence of fields of specialization on preservice teachers' perceptions of their creativity.